

D. D.
OBSERVATIONES QUÆDAM
IN
VERSIONEM
SACRORUM BIBLIORUM
FENNICAM,
EXEMPLIS ex PROPHETA JESAIA ILLUSTRATÆ;

QUAS

*Consent. Ampl. Fac. Philos. In Reg. Acad. Aboënsi
Publico Examini Submittunt*

AUCTOR

DANIEL HIRN,
PHILOS. MAG.

ET RESPONDENS
JACOB. FRIDER. GADOLIN,
Austro-Fenno.

In AUDITORIO MAJORI, Die XX. Junii,
Anno MDCCCLXXIV.

Horis A. M. Confvetis.

A B O Æ,
Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.

VIRO admodum Reverendo atque Praeclarissimo;

D: NO ANDREÆ
GADOLIN,

PASTORI & PRÆPOSITO Ecclesiarum, qua DEO

In BJERNO, FINBY, & ÖFVERBY serviunt,

meritissimo,

Parenti Indulgentissimo.

L atissimo animo hanc jam arripio occasionem, qua milles
maxima beneficia, quæ unquam a parente in filium pro-
ficii possunt, publice prædicare licet. Tu enī Pa-
rens Indulgentissime, me & quotquot Tui sumus, non caco-
amore, sed vere paterno, ab ipsis incensabilis in hunc usque
diem prosecutus es. In moribus meis regendis, & studiis
promovendis, tanta Tibi fuit cura, tantaque sollicitudo, ut
summae ingratitudinis notam inirem, si aliquam prætermi-
terem occasionem, filialē meam veneratioem in Te testan-
di. Sed desunt verba, quibus immortalia Tua in me me-
rita, digne ac decenter prædicem. At vero nunquam deerit
pectoris flagrantissima pietas, qua nunc & in posterum, pro
omnigena Tua salute, preces fundere calidissimas pergam, ve-
lit Te DEUS T. O. M. quavis felicitate cumulatum,
quam diutissime salvum & sospitem præstare, in Ecclesia
comnodum, & nostrum qui Tui sumus, gaudium exoptatissi-
muam.

Ita vovet & vovebit

Parentis Indulgentissimi

Filius obedientissimus

JACOBUS FRIDERICUS GADOLIN,

§. I.

Qvamquam viri de patria & gente nostra meritis sumi, in versione Bibliorum Fennicorum adoranda, operam nunquam satis laudandam collocauerunt, & quantum pro ratione temporis effici potuit, summa cura & diligentia effecerunt: tamen plurimas circa hoc opus elegantissimum afferri posse observationes, mirum non videbitur ei qui rem paulo accuratius penitare voluerit. Si enim ipsum consideraveris textum originalem, est ejus sensus non paucis locis difficillimæ indaginis, ut incertus haud raro evadat Lector quam sententiam potissimum amplecti debeat. Communis enim est querela Philologorum, monumenta historica, lucem obscurioribus locis conciliantia, multoties nos deficere, & interpres etiam antiquiores sapissime variare. Præterea interpres nostri in opere suo perficiendo pluribus destituebantur subsidiis & adminiculis, quibus nos jam instruxit recentissima ætas. Si vero lingvam respexeris Fennicam, ingenue fatendum est, illam etiamnum isto carere cultu, illaque perfectione, ad quam successu temporis paulatim evehi potest. Igitur mox vides L. B. non uno conatu nec unius opera tantas tolli difficultates,

A

qua

quæ longius tempus & plurium laborem improbum necessario requirunt. Optandum sane esset, ut plures ^{lana} qui solent, & lingvæ Originali Ebriæ & lingvæ nostræ Fennicæ penitus cognoscendæ, diligentem navarent operam, ut sic proprietatibus & elegantiis utriusque lingvæ probe perspectis, versio Bibliorum Fennicorum & quoad sensum accuratior, & ad genium lingvæ Fennicæ accommodatior, olim prodire possit. Supra nostras quidem positum est vires, aliquid momenti cuiusdam ad laudabile hoc institutum conferre; observacionibus tamen quibusdam paucissimis oculatioribus ansam suppeditabimus accuratius expendendi, annon levissima illa quæ in hac materia observanda esse censuimus, aliquam circa versionem Fennicam mereantur attentionem. Et quoniam valde prolixum foret integrum Codicem Sacrum perlustrare; igitur intra Prophetæ Jesajæ librum imprimis manere proposuimus, & speciminis loco quibusdam exemplis inde petitis, observationes nostras illustrare. Innoxium hoc nostrum propositum eo minus arrogantiæ nomine venire putamus, quo lubentius fatemur, illam nobis deesse facultatem, ut perspicacioribus lectoribus dignum aliquid proferre possemus. Igitur animo hæsitanti & dubio hæc a nobis proponuntur, tanquam quæstiones in se quidem attentione dignissimæ, sed ab illis melius solvendæ, qui tanta gaudent utriusque lingvæ notitia, quanta nobis inest voluntas easdem quotidie magis magisque nobis reddendi familiares. Atque hæc etiam præcipua est caussa, cur singula momenta a nobis tractanda, breviter tantum proferemus, & mitem Lectorum judicio subjiciemus.

§. II.

Non obstante magna illa differentia, quæ lingvam Fennicam

nicam & Ebræam intercedit, tanta simul est utriusque convenientia, ut lingvam nostram Fennicam, ad indolem Ebreæ, proprius quam ullam fere aliam Europæam, accedere reperiamus. Et cum hæc convenientia etiam in conjugationum significatu luculenter conspicatur, minus non est, illam jam dudum a Grammaticis nostris observatam esse. Sic e. g. verbum *rakastaa* amare, habet *kal rakastaa* amat, *Niphal rakastaa* amatur, *Piel rakastaa* continuo & impense amat, *Pyal rakastaa* ejus passivum, *Hiphil rakastaa* facit ut aliquis amet, vel aliud ad amandum inducit, *Hophal rakastaa* ejus passivum, *Hitpaël rakastaa* amore succensus fuit. Sed præter has enumeratas formas, illa etiam maxime emphatica est, quæ ex Hiphil & Piel componitur, quæque significationem *impulsivum* & *frequentativum* simul habet, & *Hipbil intensivum* vel *frequentativum* vocari posset. Sic e. g. ex Hiphil *rakastutaa* derivatur *rakastutaa* variis modis & continuis persuationibus efficit ut aliquis alium amare incipiat. Ejus passivum est *rakastuteaa*. Pari modo ex formis Hiphilicis *seisotaa*, *istutaa*, & *juttaa*, sunt *seisotteee* *istuttee*, *jutttee*. Et quemadmodum opinamus verba Ebræa non sine gravissimis causis alias atque alias, pro ratione idearum diverso modo exprimendarum, induere formas; ita res postulare videtur, ut formæ Fennicæ Ebræis respondentes ab interpretibus nostris accuratius obseruentur, ubi scilicet apte observari possunt, & ubi emphasis vocis Originalis accuratius exprimunt. Non enim contendimus verbum Ebræum certæ alicujus coniugationis, in lingua Fennica, per eandem coniugationem semper exhiberi posse; nam særissime verbis Fennicis idem contingit quod Ebræis, ut scilicet omnia verba in omnibus formis non flectantur. Præterea pluræ formæ Fennicæ in usu quidem esse possunt, sed ideo tamen ubique pari cum elegantia adhiberi nequeunt. Cum

autem observaverimus formam Piel & Hiphil sæpe occurere, & augendo significatui maxime facere; ex Propheta nostro quædam proferemus loca in quibus hæ formæ haud inepte adhiberi posse videntur.

§. III.

In Cap. 1: 2. cum vates facer DEUM profert loquentem, & de inobedientia gentis Judaicæ querentem, בְּנֵים גָּדוֹלִים יְרוּמָתִים initium sermonis bisce verbis facit וַיַּדְרֹא מֶלֶךְ יְהוּדָה which Fennice redduntur: Minā olen lapsia kasivattanut ja korottanut. Cum autem Summus rerum Stator, parenti naturali maximam curam liberorum suorum gerenti se assimilet, & in Describendo affectu suo plane paterno *Pielica* sive *intensiva* utatur *forma*; existimaverim eandem formam etiam in Fennica lingva esse retinendam quæ σεβην parentis hoc loco aptissime indicat; atque hoc modo proferendam esse hanc sententiam: minā olen lapsia kasivatellut ja korotellut. Hanc commutationem, quamvis minimam, mirum in modum sensum elevare, quisque lingvæ Fennicæ gnarus facile videt. In Cap. 5: 4 ubi DEUS vinitori comparatus, ex vinea sua uvas exspectasse dicitur, adhibetur vox יְהִי in Piel, quam Fennus vertit: Minā odotin, sed mallem vertere: Minā odottelin, ut sic melius exprimatur continuum mitissimi DEI desiderium, & sollicita exspectatio, qua omnes homines salvos fieri vult. Pari ratione יְהִי in Cap. 20: 8. videtur rectius verti: me odottelmine, quam odotamm, præsertim cum mox in sequentia assiduum Divinæ opis exspectationem innuant. In Cap. 12: 5. est וְיַחֲזֵקְנָה quod Fennice dicitur weisalkant fitsta Herrvalle, quod melius forte dicetur: weisalkant. Cum enim in præcedenti Capite XI, describatur liberatio non minus temporalis quam spiritu-

alis

alis per Christum futura, non solum forma Ebræa, sed etiam ipsius beneficij magnitudo postulare videtur, ut hæc vox in Fennica nostra versione intensive proferatur. Qvando in Cap. 26: 10. sermo est de impiis Divinam gratiam contemnentibus, & continuis peccatis se contaminantibus, hanc brevem & simul convenientissimam eorum tradit descriptionem vates ficeret: **בָּאָרֶץ נְכֻחֹת יְהוָה** quam Feno vertit: Waan teek-wat ainoastans pahaa oksu den maala. Sed præstat formam Ebræam in versione retinere & dicere: waan tressentelawat, sive harjoittelawat ainoastans pahaa. Sic enim accuratius exprimitur nifus ille continuus, quo impii ad mala quævis patranda feruntur. In Cap. 35: 3. DEUS imbecillum & infirmorum clementissimam gerens curam, ministris suis jubet, ut *manus remissas confortent, & genua labantia roborent*; ubi verba **רְבָּעֵנִים חַזְקָה יְרוּשָׁלָמִים** Fennice vertuntur: Wahwista-kaat wäshneet kädet; sed putamus elegantius dici: Wahwi-stellkaat, ut sic accuratius exprimatur tenerimus ille affectus Patris cœlestis, quo fideles jam langvelcentes & pene deficientes continuo sustentat, roborat, & reficit. In Cap. 38: 20. Hischias pro termino vita prolongato, nec non pro recuperata salute, pollicetur cantionibus suis per totam vitam summam DEI bonitatem se celebratum, dicens: **וְגַדְעֵית בְּכָבֵד נִינֵּנִי** me weisaamme minun weisuni. Sed rectius vertitur per Piel: **נִינֵּנִי** me weisaamme mis-nun weisiani, vel laulamme minun lauliani. Ita enim Fenni nostri de frequenti & iterata cantione loqui solent, de qua etiam Hischias loco citato mentionem facit. In Cap. 40: 1. ministri ecclesiæ syavissimis hisce verbis populum DEI consolari jubentur: **נְחַטָּא נְחַטָּא עֲשֵׂה**, quæ vertuntur: lohdutakaat lohdutakaat minuks fansaani. Si autem forma Ebræa retenta dixeris: lohdutekaat, lohduteskaat minuks fansaani mox videbis emphasis insigniter au-

geri, & sensum textus originalis accuratius exprimi, qui
hoc loco is est, ut savissimis promissionibus Evangelii-
cis sapissime repetitis, animos eorum fractos erigerent
& alacriores redderent. In Cap. 49: 10. Propheta no-
ster de tempore illo gratia plenissimo vaticinatur, quod
Apostolus in 2. Cor. 6: 2 καργε ευποδελτε & ιμεργε
σωμας vocat, dicitque de DEO miseratore nostro:

כִּי־פָרַחֲתִּי נְחֹזֶק־פְּנֵי יְהֹוָה וְיַעֲלֵה
Fennice: Sillâ heidân armahajansa johdattaa heitâ, ja wie
heitâ wesslähcille. Ubi si dixeris: Silla heidan arm hrajansa
johdattalee heitâ, ja tasutalee heitâ wesslähcille, sine negotio
videbis hunc loquendi modum Fennis nostris esse per
familiarem, quoties de parente indulgente est sermo, qui
infantulum suum continuos facientem lapsus manuducit
& sustentat. In Cap. 65: 2. Mitissimus DEUS de pecca-
tis populi refractarii queritur, blandam ipsius vocatio-
nem contemnentis, dicens: **בְּלִרְשָׁחִירְדוֹן** quod
transtulerunt nostrates: Minâ kofoton kâteni kofo pâivâni;
sed ipsa res docet formam Piel ceu frequentativam in
versione Fennica requiri, ut sit: minâ kofotseen, vel ulos
ojentelen mun kâsidni kofo pâivâni. Ex hisce igitur allatis
exemplis jam patet, hanc *formam* elegantiam quam ma-
xime augere, quippe quæ curam, teneritatem, & repe-
titionem in nostra lingva significat. Sed quamvis plurimis
in locis adhiberi possit, tamen aptius interdum omitti-
etur, & tunc saepe vocis Fennicae significatus per apposi-
tionem alicujus particulae intendi potest, ut voculis: ai-
wan, perâti, juuri, & pluribus. Sic in Cap. 11: 13. **בְּאַרְדוֹן**
scite in nostra versione apponitur perâti,
penitus, Ja Juudaan wiholliset pitâ perâti katooman. Idem
sorte observari posset in Cap. 19: 21. ubi **וְיַעֲלֵם** reddi
posset: ja pitâvât sen tarfasii, vel antarvat sen tarfasii.
Quod autem de forma *Piel* monuimus, etiam de *Pyat*

valet, cuius observatio versioni Fennicæ non minimam conciliat elegantiam, quamvis ejus exempla separatim proferre imperata nos vetet brevitas.

§. IV.

Forma Hiphil si observetur, efficit ut brevius, elegantius, & genio lingvæ convenientius mentem nostram exprimere possimus. Etiam hujus formæ ex Propheta nostro pauca tantum producemos exempla. In Cap. 12: 4. **מִשְׁתַּחַת** **קָרְבָּן** **הָנֶן** **נִמְנָשָׁה** **עַל**, melius hoc modo videtur enunciari posse: **מִשְׁתַּחַת** **קָרְבָּן** **הָנֶן** **נִמְנָשָׁה** **עַל**, nam **הַצִּירָה** non solum id innuit, ut ipsis tantum recordarentur beneficiorum Divinorum, sed ut aliis eadem quoque nota facerent. Pari ratione etiam **אֲזֹבֵן** in Cap. 63: 7. melius forte redditur per **מִשְׁתַּחַת** quam **מִשְׁתַּחַת**. In Cap. 43: 12. **וְהַשְׁמַתְתִּי** vertitur ja **וְהַ** sen **טַהַל** antanut **סָנוֹא**; sed convenientius explicatur **הָאָכָל** vox per **verbum** **קָעוּלָה**, quod voci Ebreez præcisè respondet, & habet in Hiphil **קָעוּלָה**, & tunc potius dicitur: ja olen **קָעוּלָה** antanut, vel **קָעוּלָה** antanut. Eoden modo in Cap. 62: 11. **עִמְּנָה** melius videtur verti per **קָעוּלָה**, quam **אֲנָתָא** **קָעוּלָה**. Nam **קָעוּלָה** est solenniter promulgare, sed **אֲנָתָא** **סָנוֹא**, & **אֲנָתָא** **קָעוּלָה** est simpliciter notum facere. Cum igitur DEUS in utroque loco adferatur tanquam manifestans, neminem usum lingvæ nostræ cognoscentem negaturum putaverim, quin prior loquendi formula sit DÉO dignior & majestati ejus convenientior. In Cap. 43: 20. exstant verba: **סִילָּה** **מִינָּה** **אַנְנָה** **וְתַּחַתְּ** **פְּרַשְׁׂהָ**, ja **וְתַּרְאַת** **כְּרָמָאָה**, **אַנְתָּפֵן** **פַּאֲסָלֵן** **מִינָּה** **וְתַּחַתְּ** **וְתַּחַתְּ** **חַזְקָה** potius vertendum esse: **וְתַּחַתְּ** **מִינָּה** **פַּאֲסָלֵן** **פְּנָסָאָה**, quam **אַנְתָּפֵן** **פַּאֲסָלֵן** **יְהֻדָּה**; propterea etiam Græcus

-ver-

vertit *מִנְאָתָה וְיַעֲשֵׂה עָשָׂה*, non δύει ποιειν. Sed pluribus hujus generis exemplis Lectori molestiam creare non audiemos; illud tantum verbo notantes, Hiphil Hebræum interdum elegantissime reddi per ejus modi verba, quæ Celeberrimus Vhael in Grammatica sua Fennica & quidem pag. 66 dicit *אֶלְעָם אֶלְעָם כְּמַעַן וְבְּמִזְרָחָה* & *מִזְרָחָה* significare. Sic in Cap. 63: 15. *וְיַעֲשֵׂה הַכְּתָב* vertitur: nūn katsō nyt taiwaasta; sed præstat dicere: nūn katsahda nyt taiwaasta; haec enim formula loquendi optime convenit submille precantibus, & sermonem ad DEUM dirigentibus.

§. V.

Quemadmodum ex diversis Conjugationibus Hébraicis, saepe derivantur nomina eundem significatum retinentia, quem habent eorum verba; ita etiam in Fennica lingva ejusmodi nomina sunt maxime usitata. Sic ex verbo *muisti*, meminit, in *kal*, est *muisto* & *muistaminen*, memoria; ex *Piel muistilee*, saepe meminit, est *muisteleminen* memoria alicujus rei saepe iteranda; ex Hiphil *muistuttaa* recordari facit, est *muistuttaminen* in memoriam revocatio vel commonitio; ex Hiphil frequentativo *muistuttelee* saepe in memoriam refert, est *muistutteleminen* frequens commonitio. Hujusmodi nomina diligenter observata, & cum Hebraicis nominibus & participiis ejusdem formæ collata, haud parvam existimamus Fennicæ nostræ versioni conciliare elegantiam. Hoc cum per se manifestum sit, multa exempla conquirere non curavimus. Sufficiat adduxisse Cap. 41: 26. ubi *עִמְשָׁד* vertitur: iofa jotain antaa kuulla: quamvis elegantius exprimatur una tantum voce *kuusoittaja* manifestans, æque ac præcedens vox *וְיַעֲשֵׂה* bene explicata est per *ishmoittaja*. Recte autem in

in Cap. 49: 23. מִתְקָרֵב nutrix vertitur per īmetidjā, quæ vox in utraque lingua ex Hiphil descendit.

§. VI.

Permulta illa nomina diminutiva, quibus absindat lingua Fennica, etiam incredibilem orationi ornatum conciliant. Diminutiva autem sēpissime adhibent nostrates, quando e. g. aliquem amice compellant, aut rem aliquam lugubrem describunt, aut contemtim de aliquo loquuntur. Placet hujus rei ex lingua nostra quædam proferre exempla. In carmine quodam Fennico ubi passerculus ab aliis avibus singitur trucidandus, diminutiva eleganter occurunt: wesi tuukui silmäisestā, weri noukaisen nendstā, lacrimulae ab ocello ejus expressæ sunt, & guttulae sanguinis a rostello ejus promanabant. Item wieras lapsi hyttā lapsi, oma lapsi lapsukainen, peregrinus infans bonus est, sed proprius est infantulus, id est optimus. Etiam in trito quodam proverbio dicunt nobis morituris ex pristina gloria & potentia nihil aliud remanere, quam lippunen lisnāa, lappunen rautaa, rauthunen rautaa, id est: linteolum quo involvīmus, afferculos quibus circumdamur, & clavos quosdam ferreos quibus figuntur afferculi. Sic cum in Prophetæ nostri Cap. 3: 4. per contemtum vocantur principes Iudeorum בָּנֵי יְהוָה pueri, optime hanc vocem verterrunt nostrates per diminutivum mōrūkaiset. In Cap. 49: 15. hæc verba: Numquid oblitiscetur mulier lattentis sui? Optime in versione nostra comparent: unohkaa waimo lapsukaisensa? Vix enim dici potest quantum augeatur emphasis hujus loci, eo quod בְּלִי diminutive in Fennica lingua explicatur. Sed multa tamen loca reperiuntur, ubi hæc elegantia observari possit, in quibus tamen neglecta est. Exempli causa afferemus Cap. 41: 14. Aliæ

His pectinā sīnd mato Jakob ubi **וְיַלְעֵה** diminutive expressae
ris per matōren *vermiculus*, & dixeris: Allā his pectinā sīnd
mato'nen Jacob, vīm hujus phraseos tantilla immutatione
insigniter auctam esse videbis. Liceat huc etiam referre
dīlūm in Proverb. 23: 26. *Da fili mi cor tuum mibi.*
Ubi si **כִּי** diminutive sumatur: Poikaiseni alīna mīnūle
simū sydāmīes, loquentis affectus plenius & accuratius
exprimi videtur.

§. VII.

Nomina Hebræa sēpissime maxima cum emphasi
repeti, cuvis notissimum est. Idem contingere nomini-
bus Fennicis, neminem ad genium lingvæ nostræ vel
paulisper attendentem fugere potest. Hac re paulo ac-
curatius perpensa, deprehendimus dictam hanc repetitio-
nem in utraque lingua eandem sēpe habere vim & ef-
ficaciam. In lingva enim Ebræa æque ac in Fennica, no-
mina solent adhiberi reperita, quando aut *superlativus*
gradus est exprimendus, aut *emphasis sermonis* est augen-
da. Sic nobis sequentes loquendi formulæ familiarissi-
mæ sunt: totinen tōsi verissimum, hywān hywōs optimus,
yuden yutufaiken recentissimus, pitkä pituinen longissimus,
pieni piissuinen minimus, yhden yyndinen plane solitarius,
& sexcenta alia quæ in quotidiano sermone occurunt.
Hanc autem repetitionem in versione nostra eleganter
observari, sequentia probabunt exempla: in Cap. 3: 1.
DEUS e Judæa removere pollicetur omne sustentaculum
vitæ **וְמִצְבָּה יְהוָה** quod Fennica nostra versio egregie
reddit per: kaiken waran, quod autem haud incommo-
dius reddi posset per: elo ia elams, quæ repetitio etiam
nostræ lingvæ naturalis est, & hoc loco sensum accura-
te exprimit. In Cap. 13: 20. Phrasis **דֹּו וְוְלְלָא עַ** usque
in

in generationem & generationem: jam eleganter obseruata est & translata: fugusta suuuia. In Cap. 25: 1. consilia Divina dicuntur וְיָמֵנָה בְּרִית veritas veritas h. e. verissima, quæ phrasis plane convenie videtur cum nostra totum toſi, quæ etiam rem verissimam notat. In Cap. 38: 17. Rex Hischias maximum dolorem suum descripturus dicit: צַר לִי מֶר amaritudo mibi amaritudo h. e. amarissima, quæ verba in nostra versione quoad sensum bene redduntur per suuri hdtæ; penes Lectorem tamen erit judicare, an non potius redi possent per latéra suuru, vel latéra latérus, & annon totum hoc comma textui originali propius accederet, si sequens versio loco prioris substitueretur: Karso onnen (rauham) aikasa, tuli minulle katskera suru, (katskera katskerus) waan sindi suwaisit minun sieluni kadoxuren (turmeluxen) kuopasta, silla sindi heitie caapes kaiiki minun pahat tekon. In Cap. 58: 2. ○ ۱ ○ ۲ de die in diem maxime convenit cum phrasi Fennica: päivä päivälä, vel päivästä päivän, quæ etiam vulgaris est.

§. VIII.

Sed præstat in versione nostra Fennica' etiam illam obseruare repetitionem, qua verbum jungitur *nominis* aut *infinitivo*, ejusdem cum verbo *radicis*, quæ sapissime in utraque lingua ad augendam emphasin adhibetur, præsertim ubi indeoles & modus alicujus rei exprimuntur. Ex Propheta nostro sequentia proferemus exempla: Cap. 10: 6 לְלִשְׁוֹל ad spoliandum spolium, transfertur bene: täys-dalisesti ryöstemään; sed præstat formam Ebræam retinere & dicere: ryöstemällä ryöstemään. Cap. 16: 9. אַבְכָּה כְּבָכִי plorabo fletu vertitur: minä itken fleo; si vero geminate dixeris minä itken itkemällä, notat hæc phrasis fletum amatum, atque sic textui originali ex aſte couenit. In Cap.

22: 18. de expulsione Sebnæ præfecti domus regiæ dicitur: **בְּנֵי יִצְחָק convolvendo convolvet te ja pyðryetā sinun fehtā,** sed potest etiam dici pyðrittān hān pyðritā sinun. In Cap. 24: 3. de Judæa desolanda dicitur: **הַבּוֹק הַאֲרָז וְהַבּוֹת חַבּוֹן evacuando evacuabitur terra, & diripiendo di- ripietur;** quæ verba non male apparent in nostra ver- sione: Sillå maan pitå peråti tyhjari ja kókonans ryðstetylpi tuluman; sed convenit lingvæ nostræ etiam dicere: Maan pitå tyhjentāmållå tøhjennåttamán, ja ryðsemållå ryðstettåttamán. Qvando vero plures repetitiones in textu Hebreo ad se invicem seqvuntur, quam quæ in nostra lingva commo- de adhiberi possunt; ut in Cap. 24: 19. 20. consultum videtur eo in casu unam alteramve repetitionem He- bræam, per unum tantum verbum exprimere in Fenni- ca lingva; ita tamen ut exclusum verbum per aliquam harum particularum compensetur: a:wan, peråti, kowin, kyllå, vel aliam quamcunque, quæ significationem inter- dit. Hoc etiam in nostra versione passim observatum est, ut in Cap. 59: 11. בְּרוּ כִּי־בְּרוּ gemendo gemuimus, quod bene transtulit noster interpres: wa:keroitsemme surfiasti, sed usui lingvæ non repugnasset dicere: wa:keroiten me wa:k- roitsemme. In Cap. 61: 10. כִּי־וְאַתֶּם שָׁשׁ gaudendo gau- debo in Domino, quæ repetitio bene vertitur: mind ilo:tsen suuresti Herrasa, & potuisset etiam sic proferri: ilo:ten mis- na ilo:tsen Herrasa. vel mind ilo:tsen Herrasa surella ilossa. Hæc breviter allata jam ostendunt, etiam hanc elegan- tiæ lingvæ nostræ diligenter observandam esse, ubi cum aliqua utilitate observari potest.

§. IX.

Allatis sic quibusdam proprietatibus utrique lingvæ communibus, paucissima quæ ad lingvam spectant Fen- nicam

nicam monebimus. Primum est quod multæ nobis occurrant voces & locutiones minus notæ, minusque usitatae, quæ præ notioribus & magis usitatis, in versione nostra receptæ sunt. Ex Propheta nostro quædam exempla afferemus: In Cap. 5: 28. est sinsta pro pii vel fallio. 14: 23. Fåwâisen pro lakaisen. 19: 13. peipoitelerat pro wiettelevat. 38: 8. kymmenen juonda pro kymmenän pürtea. 40: 22. tella pro testi vel maja 47: 5. 7. & alibi semper est Drötingi, pro Drytningi; si enim hac voce carere non possimus, videtur potius recte quam vitiose scribenda esse. 51: 20. sinun lapses olt pindunet, pro sinun lapses olt näintyneet. 54: 9. & alibi läpislime, vocula sullen adhibetur pro enämpi amplius, ultra. 58: 4. pieppete russkalla, pro hakaatte nykilla. Qvamvis enim hæc vocabula, in una alterave provincia usitata, ad majorem verborum copiam obtinendam diligenter esse colligenda, & eorum usum quantum fieri potest divulgandum censemus: tamen Codici Sacro, qui omnium destinatur usibus, non videntur esse inferenda; cum sic minima tantum pars hominum, ejusmodi vocabula intelligeret, quod fini omnis scripturæ publicæ repugnare, quisque facile videt. Ubi igitur voces aut toti genti, aut maximæ partii notæ, sensum rite exprimunt, putaverim illas præ minus notis adhibendas esse. An vero voces a nobis in hac §. priorum loco substitutæ aptissimæ sint, dicere non audemus. Deinde etiam ipsa Syntaxis Fennica quibusdam locis nobis suspecta est. Sic in Cap. 1: 20. hæc sententia: miekan pitä teidä syömän, rectius forte dicitur: miekan pitä teidä syömän, vel teidä syömän; nam accusativum totalem videtur requirere præsens locus. In Cap. 28: 27. eikä waumuratas anneta kuminain päälä kääydä, genio lingvæ convenientius dicitur: eikä waumurattaan anneta kuminain päälä kääydä. In Cap. 34: 16. eisskääät nyt Herran kirkkaan ja lukekaan, rectius dicitur: eisskääät nyt Herran kirja-

Sirjasta. In Cap. 63: 13. Zoka heitā wei sywyden lautta; ninkuin heweisit körwësha, ilman kompastumata. Vitium *Syntacticum* hoc loco commissum, abilonam reddit sententiam, nisi dixerimus: Zoka heitā wei sywyden lautta ninkuin heweisia körwësha. Sed hæc hactenus.

§. X.

Sed jam exempli caussa *dicitur* quædam breviter affremus, & quidem primo illa, quæ ipsum concernunt *sensem* textus Originalis, quæque ulteriori disquisitione egere videntur. Prodeat igitur Cap. 3: 26. ubi Prophetæ noster gravem Judæis prænuntiat penam, & dicit in commate 25 *gladio occidendos esse viros eorum fortissimos*, & mox in commate 26 hæc adjicit: **וְאַנְתָּם גָּבֵל תִּשְׁבֹּחַ תְּחִיה וְנֶקְהָתָה לְאַרְצָה** quæ ita exstant in Fennica versione: Ja heidän porttinsa pitä murehtiman ja walittaman: ja heidän pitä waikasti istuman maan päällä. Quid sibi velint ultima hæc verba: ja heidän pitä waikasti istuman maan päällä, primo intuitu difficulter intelligi potest. Igitur disquisitioni Lectoris subjicimus, annon sensus hujus commatis is sit: quod *summa mæstitia & luctu afficiendi* essent ad portam sedentes, judices, defensores, & cives, quodque porta vel civitas, hominibus vacua & destituta, in terra mansura, sive in terra sessura esset, uti solebant lugentes Thren. 2: 10. Et tunc forte hæc versio Fennica loco prioris substitui posset: Murhe ja walitus pitä kuuluman heidän porttehsansa; ja ne jääwäät maahan autio ri. Græcus per **την** non portam intelligit, sed **ηκας τε κοστος, repositaria ornatus muliebris.** Habet is: καὶ περιηγησομεναι ἡκας τε κοστος υπαρ, καὶ καπάλος Φθητος υποτ, καὶ εἰς την γην εδαφισθησαν. Certum quidem est Prophetam de abolitione ornatus muliebris in commate 24, & quæ illud præcedunt, diserte loqui; cum autem in comm. 25,

§. XI.

Sed etiam pauca ejusmodi loca brevissime adducemus, in quibus sensus Scripturæ Sacrae vocabulis minus congruis in nostra lingua exprimitur. Exemplo sit Cap. 1: 11, ubi DEUS impiorum hominum victimas & oblationes improbat, dicitque se *holocaustis arietum, & adipe pinguium satiatum esse*. Hos loco vox שׁבְעַת vertitur: minâ olen rawitnu, quæ phrasis Fennica, cum de ho-

minibus ab esca satis habentibus, usurpetur; de DEO minus convenienter hoc loco adhiberi videtur. Quando igitur aliud vocabulum nobis suppetit, sensui accommodatum, præstat dicere: Minā olen kyllästymät, satiatus sum. In ejusdem Cap. comm. 22. & 25. § 25 scoria, minus apte vertitur per farsi, quæ vox Fennica, Ebraæ non respondet, verum potius in metaphorico sermone Prophetæ nostri rite explicando, difficultatem parit. Idem hoc vocabulum in Prov. 25: 4. in versione nostra exponitur per raiška, rejectamentum & in Ps. 119: 119. per loša sordes, sed optime videtur verti per fuona, quæ vox in nostra lingua scoriam proprie notat. In Cap. 11: 3. verba: וְהַרְיוֹן בִּירָאת יְהוָה & odoratio ejus in timore DEI. variis modis a Philologis explicantur. Pro vero tamen assumimus quod de Messia & donis ejus Divinis hic locus sit intelligendus. Et si sensus hujus commatis is sit; quod Salvator in secula benedictus, tanta gavisurus esset scientia & judicii vi ut oratione sua, sive sensu quodam interno, probos ab improbis, sine aliorum narratione discernere valeret, & de singulis seposita omni ἀγνοεσθεντια judicium latus esset infallibile; putaverim vocem חֶרְיוֹן potius reddendam esse per tieto, (taito) cognitio, vel γνωμῆρις intelligentia, vel tuti minen scrutinium, aut aliam quamcunque vocem convenientiorem illa, quæ hodie in nostra versione appareret. Aequem enim incongruum est Fennice dicere hānen haisstanisens on Herran pēwos olewa, ac si quis Svethice diceret: Hans luctande shall wara i Herrans fructan; nam ejusmodi locutio a lingua aliena est.

§. XII.

Sunt etiam loca, quamvis pauciora, in versione nostra,

stra, in quibus aliquid omittitur, quod tamen in originali textu exstat. Sic e. g. verba in Cap. 5: 1. כָּרְנַעַל־שְׁמַן הַהָּוֶה לוֹרִירֵי בְּקָרָן בְּנֵי שְׁמַן vinea fuit dilecta meo, in cornu filio olei, ab interprete Fennico transferuntur: Minus ystāwällāni on wišnamäki lishawasa paikosa; in qua versione vis vocis לְבָנָה cornu non exprimitur. Si jam per לְבָנָה in hoc commate intelligatur locus altus & editus, ut quidem multi putant, quoniam cornu in animali altissimum est; hoc modo explicanda videntur allata verba: Minus ystāwällāni on wišnamäki lishawasa ja forsiasha paikosa, vel lishawasa ja ylheisežä maasha. Alii vero per לְבָנָה angulum intelligunt; sed hanc disquisitionem nostram non facimus. In Cap. 55: 1. particula exclamativa חָזֵב beus, in nostra versione omittitur, quae tamen in sermone affectuoso, potius retineri posse videtur. Gratia plenissima sunt verba: Raikki janowaiset tulkaat wetten tygð; si vero apposita aliqua particula dixerimus, O! Raikki janowaiset tulkaat wetten tygð, melius exprimitur flagrantissimus amor DEI, quo universum terrarum orbem, ad immensæ suæ gratiæ communionem, solemniter vocat & invitat. Saltem Chaldaeus, Syrus, & Arabs, hanc voculam retinuere. In Cap. 60: 14. hæc sententia אַלְכָבָד שְׁחִית בְּנֵי שְׁעִיר & ibunt ad te incurvando se, filii afflignantum te. Fennice exponitur: Heidän pitä myös kumaroihans sinun tygðs tuleman jotka sinua sortaneet ovat. Patet in hac versione vocem בְּנֵי exclusam esse, quamvis illam retineant omnes interpres antiquiores. Potius ergo dicitur: ja nilden sapset jotka sinua sortaneet ovat, pitä kumaroihansa sinun tygðs tuleman. Sed missis pluribus observationibus quæ collegimus, hisce jam subsistimus, & opusculo nostro finem imponimus.

S. D. G.

